

Jesus Torquemada

Donostia, 1955.
Nazioarteko politikan
analista aditua.
Informazioaren Zientziak
ikasi zuen Iruñean. Eginen
hasi zen kazetaritzan.
Golkoko lehen gerraz
geroztik –1990-91n Irakek
Kuwait inbaditu zuenean–
bere kasa dihardu. Egun,
EITBrako lanean ari da eta
konferentziak ematen ditu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

«Gaddafik interbentzio militarra gogortzea nahi du»

GOLKOKO GERRAZ geroztik (1990-91) hasi zen jendea arduratzen nazioarteko politikaz mendebaldean, bere iritziz. Espainiako Estatuan –Aznarren gobernu garaian, 2003an– interesa areagotu zen Irakeko inbasioaren zioz: “Irakeko gerra espainiarra ere bihurtu zen. Eztabaida soziala azkartu zen harrezkero. Nik ere, nire lanarekiko interesa gehiago nabari dut ” diosku Jesus Torquemada nazioarteko analistak.

Herritarrok zer ideia edo ezagutza dugu nazioarteko politikaz?

Satelite bidezko telebista edota Internet direla medio informazio asko dago, baina paradoxikoki ez gaude hobeto informatuak. Gehiegizko informazioa dago, asko hautatu behar da. Adibidez, Twitter

edota bitarteko berrien atzean ez dakigu nor ari den informazioa ematen. Manipulazio tarte handia dago. Gure gizarteak munduan gertatzen denaz jakiteko bitarteko gehiago dauka, baina horrek ez du egia bermatzen. Bestalde, berehalakotasunak gertakariaren larritasuna eragiten du jendearengan. Japoniako tsunamia zuzenenean bizi izan dugu. Duela 40 urte jendeak irratia zioena zekien eta duela 500 urte itsasikararen notizia bost urte geroago jakiten zuten. Berehalakotasunak eta “hurbiltasuna”k mundua eta informazioa aldatu ditu.

Fukushiman gertatutakoaz irakaspenik atera al duzu?

Bizitzen ari garen notiziaren konbertsioa ulertzeko adibide ona da. Noti-

zia espektakulua da. Hedabide handiek, telebistek bereziki, notizia espektakulu bihurtzeko joera dute. Denak eksklusibo izan behar du: “Mendeko gertakaria eta ikusgarria”. Adibidez, elur egin du eta “mendekoa” dela diote. Hara, orain gutxi antzekoa bota du, eta horrelako zenbat izango dira mendean oraindik ere? Japoniako katastrofearen lehen egunetan Europako Batasuneko energia komisarioak apokalipsia aipatzen zuen, baita hainbat hedabidek munduaren bukaera ere. Denbora eta distantzia behar dira informazioa eman aurretik, adjektibo erabatekoak eman baino lehen itxaron behar da.

Mundua aldatu da azken 40 urteotan.

Mundua duela 40 urte baino askoz konplexuago da. Orduan bi aktore

"Gaddafik esan duenez, irabazten badu, txinatar, brasildar edota indiar petrolio-konpainiak sartuko dira Libian. 'Kasualitatez' herrialde hauek Segurtasun Kontseiluan abstenitu egin dira".

zeuden: AEBak eta Sobietar Batasuna, eta haien ondoan Ekialde komunista (ez asiarra) eta Mendebaldea. Munduaren gainerakoak ez zuen deus esaterik. Xake taula bat zen eta bi jokalaririk beren partidak jokatzeko zituzten. Errazagoa zen Ekialdearen eta Mendebaldearen arteko munduen lehia interpretatzea. Orain konplikatu da zeharo: beste jokalaririk sartu dira jokoan, indartsuak, Brasil eta Txina, besteak beste. Hauek ere aberatsen mahaian bilatzen dute lekua, bizi nahi dute gu bizi izan garen bezala. Honi guztiari immigrazioa, globalizazioa eta populazioa ugartzearen fenomenoak gehitu behar zaizkio. Datu bat: duela 30 urte baino ia 2.000 bizilagun gehiago gaude munduan.

Zergatik izan dira errebolta arabiar herrialdetan orain?

Faktore anitz dago hau guztia azaltzeko. Duela 30 urte jada arabiar munduak lehertuko zuela genion. Orain izan da, belaunaldi gazte eta berri bat dagoelako; duela 30 urtekoarekin ezerikusik ez duena. Populazio arabiarren erdiak 30 urte baino gutxiago dauka. Erdiek ez dute Sei Eguneko Gerra [arabiar herrialde zenbaiten eta Israelen artekoa] eza-gutu, adineko arabiarren mentalitatea forjatu zuena. Gazteak beste *roilo* batean dabilta. Ikasi dute eta lan egonkor eta duina nahi dute, moder-

nitarearen parte izan nahi dute: Internet... Haatik, antzinako diktadurek gobernatuta daude, praktikan erregimen arabiar guztiak hala dira. Beraz, lehen ez zegoen oinarri gazte informatizatu horrek —exageratu gabe, analfabeto asko baitago— esplikatzen du, esaterako, azken manifestazioetan Israelen eta AEBen aurkako oihurik ez izatea. Duela 30 urte hori zen lehen oihua. Orain aldiz, lehenik barne arazoak nahi dituzte konpondu, diktadoreak kendu eta bakean utz ditzaten.

Libia hizpide: NATOren interbentzioa populazioa defendatzeko da, edo bestelako interesak daude?

Interbentzio hauek borondate onenarekin eginda ere, alegia, populazioa babestea, Mendebaldearen zinismoa ageri-agerikoa da. Zergatik interbenitzen da hor eta ez populazioa lur jota dagoen beste herrialde-tan? Begibistakoa da, Libiak petrolio dauka. Alabaina, petrolioaren honezkero lortuta zegoen. Libiako petrolioaren %85 Italia, Frantzia, Britainia Handia, Alemania eta Espainiara dator. Libiako petrolio ustiatzen ari diren konpainia ia guztiak europarrak dira. Repsolen negozioen %5 Libian dago. EMI italiarra ere bekainetaraino sartuta dago. Herrialde hauek ez dira petrolio bila gerran ari, petrolio bazuten-eta. Izatekotan, galtzeko arriskua

hartu dute. Gaddafik esan duenez, irabazten badu, txinatar, brasildar edota indiar petrolio-konpainiak sartuko dira Libian. "Kasualitatez" herrialde hauek Segurtasun Kontseiluan abstenitu egin dira. Esan nahi dut: europarrak al gara beti gaiztoak? Enpresak ditugun bakarrak? Gainerakoak espiritu puruak al dira? Ez dute jaten ez edaten, ez doaz komunera, ez dute petroliorik behar? Hara, herrialde horiek populazio zibila babesteko ebazpenean abstenitu egin dira. Badirudi beraiei ez zaiela jendearen babesa axola. Mendebaldeak hanka sartzen badu, beraiek hartuko dute petrolio eta inork ez du deus esango?

Zergatik sartu da orduan Mendebaldea gerran, NATOren bidez, oro har?

Bada, modu batean, buruko *kakao* itzela duelako, munduan giza esku-bideen defendatzaile bakarra bera dela uste duelako. Horrek kontraesan pilo batean sartzera behartzen du. Izan ere, zergatik defendatzen ditugu interbentzio militarren bidez giza eskubideak Libian, eta ez Gazan edo Saharan? Kontzientzia txarraren ondorioz buru-nahaste izugarria dago Mendebaldean. Gaddafiren agintaldia azken zazpi urteetan sostengatu izanak —ez agintaldi osoa, ez ahaztu Gaddafi isolatua izan zela 30 urtez— kontzientzia gaiztoa eragin du.

Zer aukera du Gaddafik eusteko?

Egoerari eusteko ahalmenik badauka, hasteko, errebeldeek armamentu txarra dutelako, metrailadore pare bat eta mortero batzuk besterik ez. Errebeldeak gaizki antolatuta daude. Gaddafik, gutxienez, presidentziako goardia —bere goardia pretoriarra— ondo armatuta eta trebatuta dauka. Horrelako 4.000 soldadurekin, azkenera arte borrokatzeko prest direnak, Gaddafi ez du inork Tripolitik botako. Bere ahulezia izan daiteke bere zirkulu hurbileko jendeak traizioa egitea.

Saddam Hussein eta Irak heldu zaizkit gogora.

Saddam Husseinen kasua misterio handia da niretzat. Zergatik desafiatu zituen AEBak beharrik gabe? Suntsitze masiboko armak ez bazi-

tuen, zergatik ez zituen utzi sartzen NBEko ikuskatzaileak Iraken?

Libiakoa ez al da egoera bera?

Ez. Baina Gaddafi harro-harro dago. Eta, kontuz, historia ondo irakurtzen ari da. Bush-ek Iraken egin zuen hanka-sartzea hain handia izan zenez, nazioarteko harremanak hankaz gora jarri zituenenez, “giza interbentzioa” delakoa horrenbeste desprestigiatu zuenez, Libiako interbentzioa Irakekoa bihurtzeak ezinezkoa dirudi. NBEko Seguritate Kontseiluak ez du Irak inbaditzeko eman zuen baimena eman. Gaddafik “kontuak blokeatzen dizkidatela, tira...” pentsatu du. Ez ahaztu 30 urtez kontuak eta armak blokeatuak izan zituela. Gaddafik interbentzio militarra gogortzea nahi du.

Nola ulertzen da Mendebaldeko herrialde boteretsuek Gaddafirekin orain gutxi arte izandako harremana?

Gaddafik Libiako boterea hartu zuenean entrenatzeko zelaia eta dirua eman zizkien hainbat talderi, talde terrorista deituei. Askotariko talde hauek dirua eta armak jaso dituztela frogatuta dago. IRAren kasua libiarrak ez dute ukatzen dagoeneko. Garai hartan hainbat atentatu izan ziren eta Libiari leporatu zioten atzean egotea. Horrek ekarri zuen NBEk (1980ko urteetan) neurriak eta zigorrak ezartzea Libiari. Libia isolatuta geratu zen mundutik —nahiz eta merkataritza tratua izan, eta Europar petrolio saltzen segitzen zuen—. Blokeoa 2003an bukatu zen, Gaddafik *mea culpa* moduko bat egin zuenean. Suntsitze masiboko

armak egitea pentsatua zuela, baina asmoari uko egin ziola esan zuen. Eskoziako Lockerbien (1988an) erori zen Pan Ameko hegazkinean hil ziren 259 biktimen konpentsazioak —nahiz ez duen Libiaren egitasuna onartzen— milaka euroz ordaindu zituen. Gaddafik “ona” izan nahi zuela adierazi zuen. Orduan, petrolio daukan herrialde batekin negozioak egitea biziki laketgarria egin zitzaion herrialde europar-

“Gaddafi harro-harro dago. Eta, kontuz, historia ondo irakurtzen ari da”

rrei berriz ere. Repsol eta EMI burubelarri aritu dira. Ondoren, episodio *xelebreak* heldu dira, Berlusconi lagun mina egin da, putetxetara elkarrekin ere joan direla pentsa daiteke. Gaddafiren txisteei irri egin diete, nazioarteko ekitaldietan parte hartzea baimendu zaio, eta logikoki negozioak —nazionalak nola pertsonalak— egin ditu. Noski, orain Mendebaldeko herrialdeek diote “Gaddafik ona izan nahi zuen”. Dirudienez, “goazen poliki-poliki, eman diezaiogun bigarren aukera” pentsatu dute berriz ere.

Mendebaldeak Al Kaeda erabili ahal izan du Gaddafiren aurka?

Ez. Errebolta hasi zenean, Gaddafik Al Kaeda akusatu nahi izan zuen Libian gertatzen ari zenaz. Zur eta lur utzi gintuen denok. Gaddafik bere herrialdean zeuden talde islamisten aurkako bere-berezko gerra eramane du, bere botererako mehatxua zirelako. 1980ko hamarkadan

ekin zion horri jada, Mendebaldearekin adiskidetu baino lehenago gainera. Gaddafi mendebaldarren aliatu da Al Kaedaren aurka, berari ere ez baitzaio islamisten garaipena interesatzen.

Iraken gertatua bestelakoa izan zen.

Saddam Hussein eta Iraken arteko auzia ezberdina izan zen. Hussein Iranen aurkako gerran sartu zenean (1980-88 urteetan), mendebaldarren orduko irakurketa nagusiaren arabera Aiatolak gaiztoak ziren. Mendebaldeak aiatola guztiak suntsitzeko baimena eman zion Hussein, eta, ordainetan, nahi zuena eska zezakeela hitzeman ere bai.

Aldatu da zerbait ordutik hona?

Ez. Ben Ali, Mubarak edota Gaddafiren erregimenak laikoak dira. Herrialde musulmanak dira, populazioa musulmana da. Hala ere, agintari hauei interesatzen zaienean Ala deitzen dute. Eta batzuetan, behar dutenean, banderan Koran-aren berretak jartzen dituzte. Erregimen militarrek dira batez ere, Iran salbuespena da. Turkian ere, nahiz herrialde arabiar ez izan, musulmana da, armada eta apaiz islamiarrek ezin dute elkar ikusi, proiektu diferentek ordezkatzen dituzte, bataak besteari boterea kendu nahi dio. Iranen armada apaiztu egin dela konturatu dira, aiatolek agintzen dutela nolabait. Gainerako herrialdeek estatua eta erlijioa ondo bereizten dituzte, militarrek boterean egon nahi dute aiatolek muturra sartu gabe. ■

argia.com Webgunean NBEri buruzko bere ikuspuntua.

txondorra
erretegia

© 943 794 276
Bizkaia pasealekua, 9
Arrasate (Gipuzkoa)